

BRASSÓ

ELŐFIZETESI AR:
helyben házhoz hordva, vagy vidékre
postán küldve:
Egész évre 7 frt., Félévre 3 frt 50 kr.
Negyedévre 1 frt. 80 kr.
Külföldre egész évre 20 Frank.

HIRDETÉSEK DÍJA:
4 hasábos garmond-sorért 4 kr. (1-10 sor
helye 40 kr.) Minden egyes hirdetés bélyeg
díja 30 kr., nagyobb és többszöri hirdeté-
seknél kedvezmény; nyílt-tér sora 10 kr.
Hirdetések és nyílt-tér előre fizetendők

Politikai, társadalmi, közgazdasági, közművelődési és szépirodalmi lap.

MEGJELENIK HETENKÉNT HÁROMSZOR: KEDDEN, CSÖTÖRTÖKÖN és SZOMBATON.

Hirdetések felvételnek: Brassóban: A kiadóhivatalban; Budapest: Lang Lipót és Schwarz; Haasenstein és Vogler (Jaulus), Dukas és Mezei, Goldberger A. Bécsben: Haasenstein és Vogler, (Ottó Maasz), Schalek Henrik. Oppel Alajos, Dukas M.; Frankfurtban: Daube G. L. és Társa; Berlinben: Rudolf Mosse; Bukarestben: Vatzina R. hirdetői irodájában.

89. szám.

BRASSO, Kedd, augusztus 4-én.

I-ső évfolyam 1885.

Háromszékmegye.

Brassó, 1885. augusztus 3.

"A tiszta magyar vidékeken volt eddig legcélszerűbb hatása az „Erdélyrészi magyar közművelődési egyesület” eszméjének, míg a legnagyobb tevékenység és lelkesedés ott mutatkozik, a hol a magyarság helyzete a legnehezebb."

Körülbelől így hangzott a kultúregylet központi választmányának egyik jelentése. — A magyar megyékben még szele sem mozdult meg a mi életkérdésünknek. Ott a nagy magyar Alföld. Ránk sem hederített. Pedig számítottunk rá. Azt hittük, hogy minden magyar ember szíve meg fog indulni a mi sorsunkon, részt fog venni küzdelmünkben, vagy legalább támogatni fog ebben. Csalódtunk; — épen ott csalódtunk, a honnan legtöbbet vártunk.

Bezzeg nem várt Szeben- s Naszód-Beszterczétől, épugy Brassótól mint törvényhatóságtól senki semmit. Balgaság is lett volna onnan valamit várni. Tudhatta előre, sejtette mindenki, hogy mi fog következni. Bekövetkezett. Jól volt így. Nem volt okunk azért tettünket megbánni. Sőt ellenkezőleg; ez újabb lelkesedést öntött belénk. Megújult erővel estünk neki a nagy munkának; összeszedtük minden erőnket, megmutatandó, hogy lelkesedésünk nem szalmatiz.

Ez imponált a mi kedves jóbarátainknak. A mit eleintén pusztá tréfának vettek, kigunyoltak, azt ma festik — ördögnek. A nemzetiségi sajtónak a kultúregylet az ördöge. Szász és román lapok szünetlenül ezt fészegetik. Csak tegyék, jól teszik; annál többet használnak nekünk. Mennél feketébbre festik őket az ördögöt a falra, annál inkább ébred fel a különben közönyös magyarságban az a tudat, hogy itt a tett ideje. Csakugyan tenni kell valamit. Vagy tenni, vagy lemondani.

Tenni akarunk addig, a míg lehet. Ma még nem késő; egy évtized múlva talán Don Quixottei küzdelmet vívnánk már.

Igaza van kultur-egylet központi választmányának: a legnagyobb lelkesedés ott mutatkozik, hol a magyarság helyzete legnehezebb. Kell-e szebb, fényesebb példa erre, mint épen Brassó? Az a magyarság, mely minden oldalról elszigetelten áll, melynek annyi nemzetiségi önállósága sincs, mint egy iskolás gyermeknek

s mely bár merre forduljon is, idegen befolyásra akad: az a magyarság megmutatta, példát adott reá, miként kell fogadni az oly eszmét, mint a kultúregylet. Pártok fuzionálnak, érdekek elnémulnak, hogy egy szent célban egyesüljenek.

Igy is kell. Csak kis akarat s semmi sem lehetetlen. Ha Brassó megye magyarsága megalkototta fiókegyletét — s diszére legyen mondva, eddig a legnagyobb fiókegylet, — mit kellett volna tenni oly megyéknek, mint Háromszék? . . . Mig nálunk a magyarság minden téren elnyomott, addig odaát dominál; mig nálunk a magyar elem tulnyomó része szegény s hivatalnokok-, kereskedőkön kívül módosabb elem nincs, addig odaát van módos gentry, sőt diszes arisztokrácia is.

S mégis, mit látunk? Ott alszik a társadalom; az egy Kézdi-Vásárhely mozog, a megye hallgat. Eddig azt hittük, hogy Sepsiszentgyörgy város magyarsága impulzust vár a megyétől. Nem kételkedtünk benne, hogy nemes Háromszék vármegye az örökös tagok sorába lép. Ez buzdítás lett volna a társadalomnak. Csalódtunk; Háromszékmegye közgyűlése távolról sem felelt meg a hozzá kötött várakozásnak. Neki nem volt egy fillére is a kultúregylet számára. Azt hitte, eleget tesz kötelességének, ha az egyesület alakulását örömmel tudomásul veszi.

Székely véreink ezen eljárását nem értjük. Ők talán abból indulnak ki, hogy ott a székely közművelődési egylet; áldoztak ők erre. De vajjon elég-e ez? indokolja-e az maguktartását? Talán még sem. Az a megye, mely kulturális czélokra aránylag sokat áldoz — mert Háromszékmegye csakugyan áldoz is, — mely nagy részben járul hozzá a székely nemzeti muzeum fenntartásához: az a megye megelégedett az örvendetes tudomásvétellel s nem nyitotta meg pénztárát. Legalább az alapítók közé kellett volna lépnie.

Nem tette. Nem hatoltak el hozzá a jajiáltások, nem legkitünőbb képviselőjének, Beksics Gusztávnak felhívó szavatai. Szomorú tünemény!

Már most mit fog tenni maga a megye székhelye? . . . Vajjon Sepsiszentgyörgy város közönsége is zsebére teszi kezét s engedi szabadon a dolgok folyását? Nem hiszszük. Az a Beksics, ki fel tudja rázni lethargiájából a

nemzetet, a ki hatalmas tollával felzaklatja a szíveket: az csak fog hatni választókertületére is. Semmi többet ne tegyen ez ősi székely város, csak kövesse képviselője fényes példáját; eleget tett vele.

Háromszékmegyének nagy szüksége volna a kultur-egyletre. Falvak és városok mind reászorulnak. Mennél többet tesznek ők, annál többet várhatnak is. — De ha nem is így volna, pedig így van, úgy is megköveteli a honfiumi érzelm az áldozatot. Ha visszavonulnak azok, a kiknek nincs szükségük reá, ha ők nem járulnak hozzá a közös veszedelem elhárításához, — ne fessegessük a dolgot, hagyjuk abba. Ne adjon senki magáért; adjon mindnyájunkért. Csak így fogunk célt érni.

De mi azért még nem törünk végső pálcát Háromszék felett. A Nemes, Mikes, Kálnoky, Pótsa, Tompa, Béli s annyi más fényes családok ivadéka nem fogják cserbehagyni a nemzetet elszánt küzdelmében. A megye s a közgyűlés lett volna hivatva mozgalmat provokálni. Nem tette. Elég baj. Tegye meg más. Ti fényes családok derék sarjai, ne engedjétek ezen ős székely vármegye jó hírnevét elhomályosulni. Jertek, kövessetek! Bontsátok szét ti is a zászlót ott a jó székely nép közepette, teremtsétek össze ti is egy hatalmas tábor. Könnyebb nektek, mint nekünk.

-y.

Belföld.

A közös miniszteri konferenciák Tisza Kálmán miniszterelnök Ostendéből való visszatérte után, ki e hó második felében és pedig valószínűleg Ischlen át megy a tengeri fürdőbe, — Bécsben szeptember közepe táján fognak megtartatni, a melyekben azonban csupán a jövő évi, az október havában egybegyűlő delegáció elé terjesztendő közös költségvetés kerül végmegállapodás végett tanácskozás alá. Szeptember végén gyűl egybe a törvényhozás második ülészkára, úgy, hogy a szerződési tárgyalások az osztrák és a magyar kormány között — eltekintve az osztrák-magyar vámkonferencia üléseitől — csak is október havában lesznek újra folytathatók.

A magyar határ megsértése. A legutolsó határsértés miatt, melyet a románok június 21-én a székely végeken elkövettek, mint a „P. L.” írja, a magyar kormány vizsgálatot folytatott és megállapította, hogy ezuttal is nem a román, hanem a magyar

A „BRASSÓ” TÁRCZÁJA.

A kit számkivetnek.)*

-- Elbeszélés. --

Irta: Timon Sándor.

(Folytatás.)

A rab szemét elfutja valami indulat, valami rejtő láng megcsillan lesütött pillái alatt, de aztán parancsolólag mellére üt, mintegy legyűrve a feltörekvő démonokat. Halovány orcáin nagy nyugalom terül el, felnéz a diszes öltözetű istenszolgájára.

— Mivel?

— Számüzéssel. A község nem ereszt be hajlékba, hol különben is édes apád árnya kísértene; az egyház kizár áldásából, templomából és hivei közül.

A bíró beleszól, egy fejszét lökve a rab elé.

— E fejsze! A havason lakhatol: vágj fát; az elég van ott. Építs házat; lakjál benne. Rabságban szerzett pénzzel szerezz barmot, juhokat, teheneket. Él meg, s béke legyen veled.

És ott nincs senki, ki pártját fogná, ki bűnét mentené, s az ítélet ellen tiltakoznék. Pedig azok mind jó ismerősök; de az apagyilkosnak nincsen igazsága. Hiába ült 15 esztendő keserű rabságban, vé-

nitő fogságban, az nem elég neki. Lakoljon tőlük is, ha megrontotta a falu jóhírnevét, s talán borzasztó példát adott valamely utána jövőnek.

— A falu akarja azt?

— Igen! Ha így nem téssz: jóbarátid, régi ismerőid ellenségeid lesznek, eltiporják vetésidet, felgyújtják takarmányod, házad, csűrödöt, a míg kipusztulsz innen a faluból közülünk.

A rab arra ellöki kezéből a botot, lassan lehajlik s felveszi a fejszét lábai elől; görcsös botját ellöki s felteszi a viseltes kalapot. Aztán merész izezetű szemeivel ránéz előbb a bíróra, aztán a papra.

— Pedig szembeállhatnék veletek, s ha harcra kerülnénk, nem tudom, ki banná meg: én-e, vagy ti, a község. Mert gyujtani, istenáldását felpusztítani én is tudnék! . . . De én elbékültem életemmel, sorsommal, s meguntam az embereket azalatt, a míg el voltam válva töletek. Békén távozom közületek. . . S még rád sem haragszom, rád, ki istennek vagy szolgálja, s ellenem mégis igaztalan vagy.

— S azzal még nincsen vége! — szól bele a bíró, a tömeghez fordulva s irascosmagját kivéve hóna alól; — a falu egyebet is határozott.

— Halljuk!

— A lakosoknak szigoruan tiltva lesz Rezivel érintkezni. Senki a havast meg nem oszthatja vele s társa nem lehet.

De ekkor már megzavarja az eddig nagy rendben és szabályosan elfolyt czeremóniát egy éles, átható, szenvedélyes női kiáltás:

— Hazudsz!

S kipirosult arczczal, lángban égő szemekkel, egy merész lökessel félre taszítja maga elől a sokaságot s oda ugrik a térre, mely a rab, a bíró s a pap körül formálódott, s szembe száll az ítélő emberekkel a Tuson Kata, a Rezi Sándor régi szeretője.

— Hazudsz! Hazudtok!

És hogy henn tomboló indulatárjának s égő lángjának annál több kifejezést adjon, csak ledobja fejéről a sötét szőr keszkenőt, a mitől a haja is feloldódik s elborítja vállait, hogy úgy néz ki, mint egy szép, haragos, bosszuálló angyal.

— Elhallgattam ítéleteket. Pedig bizony jobban rád férne, bíró, Patakfalvi Ábel, az a tömlöcz, az a kitiltás, te, falu pénzének ellopója, mindnyájunk átka! meg rád, Ambrus János, se nappal szent, éjjel lator! . . .

A sokaság egyik része csak ámul-bámul a szilaj szavakon, míg a másik fele kalapjába nevet, hurrogat, hogy az a fejjérő így kiadja amazoknak a porcióját.

— Elhallgattam, hogy kitiltottatok szülője falvából, ismerőitől, régi kedves helyétől, apja birtokából; mert azt gondoltam, lesz köztetek egy férfi, ki kiáll a közönség előtt, hogy az igazságnak tülön-tül

*) Mutatvány jeles munkatársunk, Timon Sándornak az ősszel megjelenendő gyönyörű elbeszéléseiből.

határ megsértéséről van szó. A kinyomozott tényállás szerint jun. 21-én egy román őrzőjárt jogellenesen (tévedésből-e vagy szándékosan, azt nem lehet tudni) magyar területre nyomult s ott egy magyar állampolgár nyáját lefoglalta. Másnap egy m. kir. pénzügyi főlvigyzó három pénzügyőrrel megjelent a jelzett helyen s ott a két őrtálló román dorobancztól a nyáját elvette, a dorobanczokat pedig magával vitte. Ez alkalommal egy közelben, ugyancsak magyar területen álló harmadik román katona a pénzügyőrökre rálőtt, mire ezek nyomban hasonlóval feleltek, azonban az elősiető felvigyzó nyomban megtiltotta embereinek a további tüzelést. A két dorobanczot nyomban kihallgatták és másnap szabadon eresztették. Azon bukaresti híresztelés, mintha ez alkalommal 150 osztrák-magyar katona lépett volna át román területre, semmiféle alappal nem bír, miután az egész eset magyar területe játszódtott le a 4 pénzügyőr közreműködése mellett. A sértés miatt megindított tárgyalások során végre a román kormány is kénytelen volt beismerni a leírt tényállást, mely alkalommal a román hatóságok jelentései is ferdeknék és tulhajtottaknak bizonyultak. A tényállás beismerésével a tárgyalás barátságos uton befejeztetett.

N-szebeni és brassói román lapszemle.

Magyar ősi szokásnál fogva a vendéget kitüntetik, első helyre ültetik. Bemutatjuk t. olvasóinknak n-szebeni jó barátunkat a Szlavics János igazgatósa és Pacurar Pop Kornél felelőssége alatt megjelenő „Tribuna“ román napi lapot. Igaz és tisztá romai vér csörgedez ereiben s ha mi magyarok ezt el nem hisszük, ez a mi dolgunk; bizonyítsuk be, hogy ő szláv, tatár, akár hottentot vérből származott: ha tudjuk. Hát mi mindennek előtt sietünk kijelenteni, hogy nincsen olyan magyar ember széles világon, a ki ha a román nyelvet ismeri, kétségbe vonná, hogy a román nyelvben a latin nyelv tulnyomó, s hogy rokonnyelv az új latin nyelvekkel s így ezen nyilatkozatunkkal vendégünket talán egyszer mindenkorra megnyugtadjuk. A mi már a vért illeti, hogy hány uncia latin, hány dák, görög, bolgár, magyar sat. vér van a mi tisztelt barátunk ereiben: ezt meghatározni az orvosokra bizzuk.

Másik fontos kérdés, a melyre a t. vendégünknek a legelső alkalommal egyszer mindenkorra felelni akarunk, ez: Vajjon tisztelt vendégünk öslakó-e itt a Kárpátok gyűrűzetében, vagy mi magyarok? Ő-e a mi vendégeink, vagy mi vagyunk az ő vendégei? Erre megtalálja a feleletet Hunfalvy Pál erre vonatkozó műveiben s legközelebb a „Budapesti Szemle“ juniusi füzetében. Részünkről mi őt tartjuk vendégünknek. Azt látjuk, hogy ő más nézetben van, hogy szerinte mi vagyunk a jövevények. Legyen neki az ő hite szerint, de ne kinozza magát azzal, hogy mi az hite szerint üdvözöljük.

Azt is látjuk, hogy nem barátja a magyar kultúrának, hogy azt hiszi, miszerint a Dimbovieza partjain szerzett román kultúrájával a magyar államnak hasznos szolgálatot tesz: de hát abban is igaza van, hogy ez „nu ne vine la socoteală: az az nem áll érdekünkben. Azonban részünkről az oly miveltségnek a mely fajgyűlöletre nem izgat, őszinte barátai va-

elég lesz téve. Mert Rezi Sándor nem tett egyebet, csak a mit mindeniketek megtett volna: a szeretőjét védte meg.

— Igaz, igaz! — zudult fel most a tömeg.

— Jó. . . De ti ezt elhallgattátok. Nem szóltatok védelmére. Hát szólok én, — s ott mellére üt kicsiny öklével — én, Tuson Kata, a Sándor régi szeretője!

Tisztelendő Ambrus János uram e szenvedélyes támadásra bölcsebbet nem tehetvén, kiveszi az illatos füstölőt a gyerek kezéből, hogy azzal riaszsza meg az istentelen fejjérőpet.

— Avagy talán elhagyott az eszed, én édes testvérem, hogy ily esztelen dolgokat mivelsz isteni és emberi hatóságoknak ellenében? . . . Per amorem Jesu Christi! . . .

Tuson Katát nehéz azonban megzavarni. Nem azért busult tiz esztendeig Sándor után keserves megvetettségében, hogy most, mikor az egész epéjét elöntheti a gyűlölt falu felett, egykönnyen csak elhallgasson. Ellenben kiragadja a tisztelendő kezéből a szent füstölőt, hogy annak szeme-szája tátva marad tőle, s egy kanyarintással úgy vágja be a zöld béka-nyálás sánczárókba, hogy az ott süstörögve kialszik.

— De csak te engem hiába füstölögtesz. A mig én ki nem mondom, a mi szivemen fekszik, egy tapodtat sem megyek. . . De mindjárt készen vagyok s mehetek ti is, mi is: én, meg a Sándor.

gyunk. Mint ilyenek üdvözöljük az erdélyrészi román népművelődési egyeslet által N.-Szebenben tervezett felső leány iskoláját itt.

Egygyel több bizonyíték lesz az az iskola arra, hogy hazánkban állithat magának minden nemzetiség fiu- és leányiskolákat, ha a törvény követelményeinek eleget tesznek:

Történelmi ismeretei a mi t. vendégünknek török birodalmat és Romániát illetőleg oly regényesek, hogy azokhoz ez alkalommal nem szólhatunk.

Egyet azonban már most meg kell ismernünk. Ez előtt már 6—7 évvel megjósoltuk, hogy nem messze az idő, midőn a román historikusok a török birodalom megtörésének dicsőségét, feledve minden orosz áldozatot, önmagunknak fogjuk vindikálni. Ime, nem kellett sokáig várakoznunk! Romanii au fost aceia cari la Plevna au intunecat ultima rază de glorie otomană, az az: a romanok voltak azok, kik Plevnánál az ottoman dicsőség utolsó sugarát elsötétítették. Szép dikezió ez, de csak ne lettek volna ott a muszákák csárjukkal egyetemben egy fél esztendeig, a török dicsőség sugarai a románoktól ma is ott ragyognának Viddiri, Ruscsuk, Szilisztria mecseteinek felholdjain.

S most miután n-szebeni vendégünket a tüzes román vérű Tribunát e lapok t. olvasóinak bemutatjuk, a vendégek iránti tisztelet adóját teljesítve, lássuk brassói jó barátunkat, a „Gazetát“.

Cum au pierdut sași Clușii? Hogyan vesztették el a szászok Kolozsvárt. Ez a czime a „Gaz.“ egy tárczacikkének, mely három számon át ugyancsak mocsolja a kolozsvári fanatikus református magyarokat. Ebből a tárczacikkéből azt is megtanultuk, hogy valaha még Maros-Vásárhely is szász város volt, tehát a székelyek földjén szász város, és hogy ezt is fanatikus kalvinista magyarok ették meg. Tanultunk ennél többet is. „Ma-holnap elveszszük a szászoktól Maros-Vásárhely, Torda, Enyed, Vizakna, Kolozsvár után, kérem figyelni, elveszszük Brassót, és Segesvárt, ha úgy haladunk, mint tizenöt év óta.“ Szörnyűséges veszedelem fenyeget tégedet Brassó szabad királyi város! Ime ma-holnap elfoglalnak tégedet a magyarok, azok a fanatikus kalvinista magyarok, ha úgy haladnak, mint 15 év óta haladtak! De hát hogy haladjunk tisztelt jó barátunk! Jobb volt-e azonkor, midőn a brassói magyarság ifju nemzedékének nagyobb része az utczákon nőtt fel? Midőn 6—7 szász brassói székely iparos tanuló még nevérol sem ismerte az iskolát(?) Midőn a brassói magyar elem moczczanni sem mert, hanem mindenre eszt felelt: ja, vagy da(?) Azt szeretné-e t. jó barátunk, hogy a brassói magyar elem ne előre, hanem hátrafelé menjen, még ma is és szaporítsa a brassói proletárok számát? Érdekében állana-e ez Brassó városnak és a magyar hazának? A brassói magyar elemnek a kulturában való előhaladása egyuttal a brassói szász és román elem kulturájára nézve is valóságos jótétemény, mert versenyt idéz elő a kulturában. A kinek szeme van, az látja ezt minden nap, szász- és román iskolák nem állanak Brassóban ma ott, a hol állnak, ha a brassói állami és rom. kath. magyarnyelvű iskolák versenyre nem keltek volna a szász- és román iskolákkal. Igaz, hogy az a verseny jövőre még tűzebb lesz, mert főiskolák is fognak főiskolákkal versenyre kelni. Ebből azonban nem kára, hanem haszna lesz első sorban Brassónak s aztán a magyar hazának s mi azt hisszük, hogy ezt minden brassói honpolgár, legyen ez szász, román, magyar, egyaránt szívből üdvözölheti. Igen, de ama rettenetes veszedelem fenyegeti Brassót, hogy megtanulnak magyarul, hogy mint Kolozsvárt, úgy Brassót a szászok — hát a románok? — elveszítik, a magyarok pedig megnyerik. Na ettől a veszedelemtől a szászok soha, de soha sem félnek Brassóban; különben nem tartottak volna s nem tartanának most is gyermekeik mellett székely leányokat. A brassói szász soha sem félt a magyar nyelvtől. Kulturája és jól szervezett alsó- és felső iskolái biztosítják számára a miveltség egyik dús forrását a németnyelvet, melyet bizony mi is ugyancsak felhasználunk s felhasználunk maguk a brassói mivelt románok is, kik között talán egy sincs, a ki ne beszélné a német nyelvet.

Legjobb ha minde rémhírekre magából a „Gazetából“ felelünk:

„Vannak — úgy mond a dévai levelező — vannak olyan műkedvelő politikusok, kik a nélkül, hogy a következményeket komolyan meggondolnák, gyermekes gondatlansággal szórnak a papirosra minden tücsköt, bogarat csak azért, hogy szellemi terményeiket papíron nyomtatva láthassák.“

Ilyen gyermekes meggondolatlanság az is, midőn a „Gazetában:“ Unguri ađi mănă le va lua Brașovul și Sighișoara, dacă vor progresa tot așa cum au progresat de 15 ani încoace.

Ilyen gyermekes meggondolatlanság az is, midőn

a „Gaz.“ azt írja, hogy Jókai is hahotára fakadhatott, midőn dr. Weisz Bernát az erdélyrészi közművelődési egyletre 100 frtot adományozott; midőn egy tisztes gr. kel. lelkész felett, a ki 100 frt államsegélyt elfogadott, így élcel: »Lupu, lupă rămăne,« az az: A farkas farkasnak marad.

Czenkalji.

Takarék- kölcsön szövetkezet.

A »brassai takaré- kölcsön szövetkezet« ügyében a kultúregylet brassómegyei választmánya igen fontos átiratot intézett a központi választmányhoz, melyet alább egész terjedelmében közlünk.

Az átirat következő:

Tekintetes központi választmány!

Az »Erdélyrészi közművelődési egyesület« brassómegyei fiókegyletének választmánya felfogván ama magasztos feladatot, mely neki osztályrésztül jutott, hogy e nemzetiségi megyében a magyarság kulturális és materiális érdekeit előmozdítsa, népünket emelje, alakulása első pillanatától kezdve a kitűzött cél elérésére törekedik.

Maga a junius hó 21-én tartott alakuló közgyűlés fényes bizonyossága volt ennek, midőn a megalakulással egyidejűleg oly indítványt fogadott el a közgyűlés, mely hivatva van a magyarság pénzügyi mizeriáján segíteni, a magyar kereskedőt s iparost első sorban támogatni, emelni. Ugyanis a közgyűlés akkoriban nagy lelkesedéssel tette magáévá elnökének azon indítványát: »kerestetnék meg a központ arra, hogy a brassómegyei alapító-tagok alapítványi összegét az »I. brassai takaré- kölcsön szövetkezet« pénztárába helyezhessük el egyrészt, míg másrészt maga a központ is helyezzen el egy megfelelő összeget ide.«

Ezen szép indítvány indító okai nagyon is mélyen vágnak bele az itteni magyarság viszonyaiba s legyen megengedve, hogy akkor — midőn a választmány f. évi július hó 24-én tartott gyűlése megbízásából ezen határozatot kérés alakjában a tek. központi választmány elé terjesztjük — ezen okokra is kiterjeszkedjünk. —

Brassómegye összes pénzintézetei között egyetlen magyar intézet sincs; azok egytől-egyig idegen kézben vannak.

Magyar pénzintézet e megye területén eddig nem volt s csak alig két éve alakított itt a magyarság egy takaré- kölcsön szövetkezetet a legbiztosabb alapon, heti husz kros betétek alapján.

A magyar pénzintézet hiányát lépten-nyomon érzi az itteni magyarság, de érezheti különösen a falusi, a melynek a megszorulás percében az idegen intézethez kell fordulni, a hol e lépéssel teljes függetlenségét kötötte le.

A magyar kereskedő és iparos, a magyar falusi gazda le van itt kötve az idegen pénzintézetnek s legyen a legjobb magyar érzelmű, a legjobb hazafi, tehetetlen, mert anyagi érdekei lekötik. A vagyoni veszélyeztetés elől háttérbe szorul normalis esetben a hazafiság.

Érezzük, nagyon is érezzük ezt politikai és szociális tekintetben lépten-nyomon.

Akár politikai, akár szociális irányból tekintjük tehát a kérdést, itt egy magyar pénzintézetet felállítani égető szükség volt s azt erősíteni, az képezi most főfeladatunkat. Bármint s bármennyit tegyünk is kulturális tekintetben, bárhány óvodát s iskolát állítsunk e megye területén, munkánk meddő lesz, ha pénzintézetet, — egy erős, hatalmas intézetet nem állithatunk.

Az iskola a jövő nemzedéknek készül, megvetjük vele alapját egy szebb és jobb jövőnek. De nem sokat fog ez használni, ha pusztulni, veszni hagyjuk a mai nemzedéket.

A mig a brassómegyei magyarság vagyoniilag nem fog függetleníttetni a nemzetiségektől, a mig ez lekötöztetve lesz amazoknak, addig itt semmi valóban maradandót alkotni nem lehet.

Ez volt indító okunk e takaré- kölcsön szövetkezet megalakítására, ez volt indító oka ezen indítványnak is.

Megalakítottuk ezt s mondhatjuk, örömmel mondhatjuk, büszkén nézünk fáradságunk gyümölcsére. — Közönségünk felfogva ezen intézet magasztos hivatását, csoportosult is a köré s ép ennek köszönhető azon szép siker, a melyet a mult évben elértünk s az idén is elérni fogunk.

Ez azonban még korántsem elegendő arra, a mit akarunk s elérnünk kell. S fájdalommal kell megvallanunk, hogy azt önerőnkől elérni képtelenek vagyunk.

Nekünk külső segély, külső támogatás kell.

Megalakult az »Erdélyrészi magyar közművelődési egyesület«, czéljául tűzte ki a vidéki pénzintézetek alakítását és gyámolítását. Már most innen várjuk mi is a segédelmet. Nekünk nem kell új pénzintézet, csak a meglévőnek támogatását kérjük.

Vége, következik.

Iskola Alapítvány Kolozsvári Központi Egyetem Könyvtár - Fundația pentru Școală - BCU Cluj Napoca.

Kulturregylet.

A brassómezei fiók-egylet tagjai közül tagsági díjaikat befizették:

III-ik közlemény.

Madarassy József, Hank Gyula, Fiala Antal, Kirnberger Ödön, Volf József, Moringer Károly, Gencsi Dezső, Jakó Pál, Miklós József, Manaradian Gergely, Szálmen János, Grósz Péter, Barcsay János, Berde Károly, Mancza Tivadar, Magyar János, Perényi Ferencz, Tóth József, Bene István 2—2 forintot. Összesen 38 frt.

Az első közlemény összege 176 frt; a második 48 frt. A három közlemény együtt 262 frt.

Az „Erdélyrészi magyar közművelődési egyesület” pénztárába folyó évi július hó 8-ától az alább következő összegek folytak be:

Várady Károly ó méltától (főrendih. tag) 100 frt alapító tagsági díj. — Kis-Kun-Félegyháza képviselő testületétől 100 frt a. t. d. — Ipolyi Arnold beszercebányai püspök ur ó excellentiájától 100 frt a. t. d. — Turkevei első kaszinó-egylettől 10 frt 6 évi r. t. díjkép. — Czeglédi takarékpénztár-egylettől 20 frt. mint az 5 év a. fizetendő 100 frt. alapító tagsági díj első részlete. — Szakács Albert n. szebeni m. k. tébolydai gondnok urtól 25 frt mint 100 frt alapító tagsági díjának első évi részlete a kamattal együtt. — Szamos-Ujvár városától 500 frt örökös tagsági díjból 100 frt. — Reissman Mór bankigazg. ur 409. sz. ivén Nagy-Váradról: Bihar megyei ipar- és terményhitelbanktól 100 frt egy 5%-os magyar járadék kötvényben. Reisman Mór bankigazg. és Szi József ügyvéd uraktól 10—10 frt 6 évi rendes tagsági díjkép. — Első magyar általános tisztviselő-egylet Budapestről 10 frt 6 évi a. t. d. — Szilágy Somlyó városától 20 frt. mint 100 frt a. t. díjnak első részlete. A deési ifjúságtól 114 frt, 6 évi r. t. d. — Bártfa város tanácsától 10 frt 6 frt 6 évi r. t. d. — Lendvay Latkóztyné ó nagyságától a budapesti nemzeti színház művésznőjétől 10 frt alapító tagsági díj. — A „Fővárosi Lapok” révén s ugyanez uton az V. ker. állami főreáliskola tanártestületétől 21 frt adománykép. Mezőturi egyetértési körtől 2 frt r. t. d. első évi részlete fejében. — Kőszeg város képviselő testületétől 20 frt adománykép, Janny László kegyesrendi tanár urtól Kecske mértől 2 frt r. t. díj 1-ső évi részlete. — Békés vármegye törvényhatóságától 100 frt, a. t. díjkép. — B. hunyady járás kör- és községi jegyzőtől 20 frt mint 100 a. t. díj első rész. Tapodi Tamás gymn. igazg. ur 1573. sz. ivén Sz. Somlyó-ról: Hassák Vidor gymn. tanár urtól 2 frt. 6 évi r. t. d. első rész. Tapodi Tamás gymn. igazg., Baráthy Mihály, Hermann Irén, Kárpáthy Gratián, Kiss Gyula és Tokody Ernő gymn. tanár uraktól 1—1 frt 3 évi p. t. d. első rész. — Berde Sándor ref. lelkész urtól 2 frt r. t. d. első rész. — Az abrudbányai magyar olvasó és társalgó körtől 100 frt a. t. díjnak első része, 20 frt. — Egy valakitől Németországból 10 frt adománykép. — Kápolnay János a kolozsvári nemzeti színház tagjától 20 frt r. t. díjkép. Bányai József ur 2063. sz. ivén Kolozsvárról: Schmidt János takács urtól 10 frt 6 évi r. t. d. Szilágyi József földész, Gyarmathy József, Tamásy Jánosné urasszonytól, ifj. Gombos József, Fodorpatáki József, Ludaviski József földész uraktól és Klósz Mihály felügyelő urtól 2—2 frt r. t. d. első rész.

Folytatjuk.

Teutsch püspök emlékirata.

— Kivonat. —

Trefort miniszternek lapunkban is közölt levelére — melyet a szász püspökhöz írt — az alább következő emlékirat adott okot, melyet kivonatban itt talál a t. olvasó. Kár, hogy lapunk szűk tere miatt egészen nem adhatjuk. A furesa emlékirat következő:

»Excellentiád folyó évi január 30-ikán, majd pedig f. év márcz. 31-ikén kelt magas leirataiban ama felszólítást intézte hozzánk, hogy intézkedés tétessék, mikép a magyar nyelv az egyházkerület német népiskoláiban oly óraszám taníttassék, mennyit az 1879. június 29-ikén kiadott rendelet a „nem magyar tan nyelvű népiskolák tanterve” tárgyában magában foglal, s nem pedig a magyar nyelv oktatás ama tervezete szerint, mely excellentiád elé az 1882. évi decz. 8 án innen fölterjesztett, s minthogy excellentiád kifogást az ellen nem emelt, ennek következtében egy idő óta a nevezett iskolában érvényben van, s már is jó tanítási eredményeket mutat.

Engedjen meg excellentiád, ha tisztelettel alólirott egyh.-ker. tanács hivatalának tudatában előterjeszti törvényi, pädagogiai és kulturális aggályait.

Ez egyházi és iskolai hatóság azon meggyőződésből indul ki, hogy az 1885. márcz. 31-iki magas leirathban foglalt föltevés: a magyar államban „kizárólagos norma gyanánt érvényes, hogy a napi iskolai tanfolyam a népiskolában csak 6 évet foglal magában, melyre 3 évi ismétlő oktatás következik”, — csak tévedésen alapszik, mely a munka sietségében csuszhatott be. Mert mint az 1868. XXXVIII. törv.-czikk világosan mondja, e beosztás talál a községi elemi iskolákra, de a felekezeti népiskolák e tantervhez nincsenek kötve és ama törvénynek egyetlen rendelete sem

mutat még csak legtávolabbról sem rá, hogy ez egyházközségeknek tilos volna 9 éves tanfolyamu nyilvános népiskolákat állítani és fenntartani. De épen képzelhetetlen is, hogy valamely közoktatásügy miniszterium ily képző irányzatu beosztásnak, ha az egy autonóm egyház kebelében fordul elő, bármely módon akadályozólag léphessen szembe, legkevésbé nálunk, hol az egyházunkban ember idők óta fennáll és pedig a nélkül, hogy akár egy korábbi kormány, akár pedig a magyar miniszterium az ellen kifogást emelt volna.

Arról is meg vagyunk győződve, hogy méltóságod ez ügyben nem hatalmi kérdést keres, hanem a törvények, az ésszerű pedagógiának s a nevelő és képző iskola feladatának kérdését; s épen e bizodalom készítet minket, hogy ab instantiam melius informandam forduljunk, hogy népiskoláinktól elhárítsuk a desorganizációt, melynek következményei egész érzületünkre rombolók lesznek, s így az államnak is semmikép nem lehetnek javára.

Ez a bevezetés, melyet igen érdekes három pont követ. Az I. rész így végződik.

„A nem magyar tan nyelvű népiskolák számára 1879. június 25-én kiadott magas rendeletnek, s főleg a kötelező magyarnyelvi oktatásra nézve előirt óraszámoknak alapos megvizsgálása azt bizonyítja, hogy a magyar alkotmánynak amaz alaptétele: „executiva potestas non nisi in sensu legum... exercebitur” „itt nem érvényesülhet. Amaz óraszámoknak iskoláinkba való behozása iskoláink teljes desorganizációját kell, hogy előidézzék, s eredeti hivatásuktól elidegenítik, a mi a „sensu legum“-mal nyilván ellentétben áll, eltekintve attól, hogy egy ilyen kényszer összeegyeztethetetlen volna egyházunk autonómiájával, a nemzetiségek egyenjoguságával, az alkotmány alaptörvényével.

A II-ik kikezdés, melyben a miniszternek pädagogiai és didaktikai oktatás adatik, így végződik:

„Az 1879. június 20-iki rendelet széttepi a mi német népiskoláinknak sajátos szervezetét s annak helyébe egy egész lényegében a magyar nyelv javára praeponderáló dualismust helyez, mely az ésszerű pädagogiában álappal nem bír, mert ha már általános ismert alaptétel, mi az 1878. XXXVIII. t. cikkben is kifejezést nyer: hogy az elemi iskola erőit két nyelvnek fölvétele által nem forgácsolhatja szét, annál kevésbé lehet a nevelő iskolai oktatás szempontjából igazolni két nyelvnek egyenlő rangra emelését, s ezáltal az anyanyelvnek az ó természetszerű és jogos helyéről való visszazorítását: különben is más czélok és törekvések voltak azok, melyek bármikor ilyen iskolai állapotokat létrehozta.

Midőn 1851-ben Napoleon Lajos kormányzása alatt Lothringiában a Mosel departamentben levő német nyelvű iskolához franczia nyelven való olvasás és változtatva a német és franczia nyelven való diktálás rá kényszerített: midőn az elzási elemi iskoláknak az 1869. július 30-iki rendelet meghagyja, hogy a nyilvános elemi iskolákban szükségképpen a franczia nyelv elemei is tanítandók: akkor azon iskoláknak és azokat fenntartó német lakosságnak elnemzetlenítése szándékoltatott.”

A III-dik fejezet a kétnyelvű oktatás áldatlan voltát fejtegeti s a többek közt így szól:

„A kétnyelvű oktatással hogy jusson ki az idő, hogy a német tanulók számára népvoltunk gazdag műveltségű kincseitől a legszükségesebbek közel hozásának s hogy a saját anyanyelvükre nézve idegenebbé ne váljanak, hogy a vallásoktatás az el nem hagyható biblia olvasással rövidet ne huzzon s hogy a többi tananyagok is, melyek vagy a gyakorlati életre szükségesek, vagy az érzületet, jellemet, kedélyt, a honszeretetet (?) táplálják és erősítik, jogaikhoz jussanak. A rendeletben meghagyott magyarnyelv tanítási óraszám következménye az lesz, hogy iskoláink eredménye egészben véve alásülyed, hogy ennek következtében tehát az az oskolákra utalt német lakosság a maga képzési érdekeiben a legsúlyosabban megsértetik, nemzeti fejlődésében megakasztatik s az általános előhaladásban a magyar lakosokkal szemben, kiknek iskoláik egy második ráparancsolt nyelvnek akadályától érintetlen marad, helotáságra ítéltetik.”

Ez az egésznek lényege. Elég tarka. De talán nagyon is az.

Vidéki élet.

Abrudbányai levelek.

(Vége.)

Az előadottakból mindenki beláthatja, hogy itt a kultur-egyletre igenis nagy szükség van; de szükség van erre más szempontból is. Abrudbányán s a szomszédos Verespatakon nagyon sok Zeik, Winkler, Gruber, Páfi, Ebergényi s Boér nevű család van; mely nemcsak hogy magyar, de sőt székely eredetű, s már ma annyira el van oláhosodva, hogy alig beszél kö-

zülök egy-kettő magyarul, s mégis e vidék alig vesz tudomást a kultur-egyletről, s egész tevékenysége ez irányban annyiban nyilvánult, hogy az abrudbányai „polgári olvasókör” beállott 100 frttal az egylet alapító-tagjául. Ugy látszik, itt még nem képesek felfogni a kultur egylet nagy jelentőségét.

Iparosaink helyzete az új ipartörvény által nagyon nyomasztóvá vált, a mennyiben az itteni közegek úgy értelmezik e törvényt, miszerint a helybeli parosoknak egyáltalán megtiltják a szomszéd községek heti vásárait való menetelt, jöllehet e szomszéd községekben ily foglalkozásu iparosok nincsenek. A törvénynek e félremagyarázása miatt az itteni ipar stagnál, s az iparosok csak napról-napra nyomorognak.

És most beszéljünk egy — keveset magunkról is!

Abrudbányán ez idők szerint öt ügyvéd, és megszámlálhatatlan mennyiségű zúgírkász van, s ez utóbbiak annyira leszorítják az előbbieket a működés teréről, hogy száz beadvány között alig akad tiz, melyet ügyvéd adott volna be, s jöllehet az 1874. 34-ik t. cz. 39-ik §-a szigoruan bünteti a zúgírkászokat, itt nincs erő és hatalom azok kiirtására. Itt minden írni tudó ember — prókátor, a dászkelőtől a járásbíróig. Sehol széles e világon nem mondhatni el jogosabban, mint itt a magyar igazságszolgáltatásról, hogy »drága, mint a sáfrány, tekervényes, mint a labirintus, s lassubb a csigabiganál.« Azt mondják rólunk, hogy prókátor-nemzet vagyunk, s ósapáink gyakran semmiség felett is összevesztek szomszédjaikkal, csakhogy pörölhessenek, s ma már mindenki így imádkozik: »orvostól, ügyvédtől mentsen meg az Isten!« Honnan e nagy változás? Honnan e nagy idegenkedés az ügyvédektől? Az ügyvédség nem hivatás többé, hanem mesterség, melyet szabadon tűzhet boldog-boldogtalan, kinek kezébe véletlenül egy törvénykönyv akad... Itt nálunk minden községi bíró, minden körjegyző, minden hivatalnok ügyvéd, el van látva nyomtatott beadvány-mintákkal, meghatalmazási s végzési nyomtatványokkal, s míg van ügyvéd, ki havonkint alig képes 10—15 frtot bevenni, ez írkászok nem győzik a munkát.

Nemde szépen állunk?! S ha az igen tisztelt szerkesztő ur azt hiszi, hogy mindezeket egyéni, vagy politikai pártszempontból adtam elő; ha azt hiszi, hogy az itt irtak nem oly mindnyájunkat közösen érdeklő kérdések, melyeket nyilvánosságra hozni s orvosolni kötelességünk, — csalatkozik, téved. Én nem vagyok rebellis természetű, ki az adott viszonyokban mindenáron gáncoskodik, csak azért, hogy opponáljon; de ily visszaéléseket jog- és becsületérzetem elhallgatni nem enged, s mult levelem alkalmából kifejezett azon elve, hogy a bünt ostorozni kell, remélnem engedi, hogy egy nézetem vagyunk.

A viszontlátásig!

Aranymosó.

Postaügy.

A magyar korona országai Nagybrittania és Irland közt augusztus hó 1-étől fogva postautalványokat vált-hatnak.

Egy postautalvánnyal csak 100 o. é. frtig terjedő összeget lehet utalványozni.

Az utalványozási díj 10 forintontként 10 kr, egyegy utalványért azonban legalább 20 kr.

A be- és kifizetés a magyar postaterületen osztr. értékű bankjegyekben Nagybrittania és Irlandban arany-pénzben történik a 28 frankos pénznem agiójának a budapesti tőzsdén jegyzett árfolyam szerint való le-, illetve hozzászámításával.

Nagybrittannia és Irlandba szóló posta-utalványok a külföldi forgalomban használt úrlapokon akként állítandók ki, hogy a szelvény (coupon) előlapján a feladó neve és lakása részletesen, hátlapján pedig a címzettnek Nagybritannia és Irlandban teljes czime lakhelye (utca, házszám) tisztán és olvashatóan legyen felírva; az utalvány úrlapon a »czim« feliratu rovatban: „A főpostahivatalnak Budapesten, angol-utalvány» irandó. — A szelvény egyéb írásbeli közleményre fel nem használható; „Poste restante» czimű vagy ajánlott utalványok egyelőre el nem fogadtatnak.

Augusztus elsejével Bulgária következő postahivatalaihoz küldhetők posta-utalványok:

Baltschik, Bela, Berhovitza, Dobritsch, Dubnitza, Drenovo, Elena, Eski-Dschuma, Gabrovo, Gorna-Orehovitzta, Küstendil, Lompalanka, Lovetsch, Nikopol, Orhanic Osman-Pazar, Plevna, Pravadia, Radomir, Rahovo, Rásgrad, Rustsuk, Samokov, Schumla, Sevlievo, Silistria, Sistow, Tirnovo, Tutra kan, Trin, Tzaribrod, Varna, Viddin és Vratza.

Egy posta-utalványon csak 200 frtig terjedő összeg adható fel.

A ki- és befizetés magyar területen osztrák értékű bankjegyekben, Bulgáriában arany értékű frank- és centime-ban történik az agiónak a budapesti tőzs-

